

ÉVRŐL ÉVRE

Epilógus

Tavaly volt, nyáron. Emlékszem, tartalomról és formáról, s ezzel kapcsolatban bizonyos dialektikus összefüggésekről meditéltam. Már tudtam, hogy be kell mutatnom Csongrád megye és benne Szeged felszabadulás utáni fejlődését építészeti objektumokban elbeszélve. A feladat lelkesített, végtére is magam vállalkoztam rá, de arról, hogy milyen nagy fába vágom a fejszemet, alig volt fogalmam.

A sorozat formáját végül kollektív bölcsesség formálta olyanra, amilyenné lett. Néhány hét után annyit már biztosan tudtunk, hogy csak az épületek; gyárak, hidak, lakóházak fotóihoz adatok is szükségesek, hogy képeskönyvünk ne csupán afféle hetenként megjelenő leporelló legyen, hanem rövid krónika megtett utunkról.

Adatok. Eddig rendben is volna... De miféle adatok legyenek? Először csak a statisztikát akartam segítségül hívni, ám már az előkészítés, enyhén szólván borzas időszakában világossá lett, hogy még a művelődést mérő számok teljessége sem elegendő például ahhoz, hogy az emberek valóságos változását megmutassa. A tudat formálódását különben is nehéz volna objektumokban elbeszélni...

Kezdetben vala az alap, gondoltam, mert mit is tehettem mást, és sorra felkerestem a segíteni kész embereket. Kik jöhettek szóba? Legelőször is az építészek, s közülük is a tervezők, s legfőképp dr. Máriaöldi Mártonné, aki az épületkatasztert állította össze!

Meg kell köszönnünk a DÉLTERV és a CSOMITERV — ma már világosan látom, hogy nélkülük kudarcot vallottunk volna — segítségét. A két fotóriporter, Somogyi Károlyné és Enyedi Zoltán, a kapott adatok alapján végig pontosan tudta — nem kevesebb, mint harminc héten át — hogy mi a dolga.

De nemcsak a tervezők segítettek, készséges partnerre találtam Klonkai Lászlóban, a KSH megyei igazgatóhelyettesében is, aki minden adatot a rendelkezésünkre bocsátott; a DEMÁSZ-nál Fejér Levente és Petri Pál gyűjtött adatokat sorozatunkhoz. A vendéglátás fejlődéséről Dékány László és Mórahalmi Antal adatai alapján számoltunk be. A vasutak gvarapodásáról szóló részhez Gellért József nekünk készített tájékoztatóját használtuk fel. Azt, hogy mi épült az olajmezőn, Lentulay Pál írta le nekünk. A lapterjesztés adatait szereztük be legkönnyebben...

Néhány álcázott interjú is volt közben; Borvendég Bélával beszélgetve tudtuk meg, hogy miként alakultak Szeged városrészeinek rendezési és fejlesztési koncepciói; Maár Márton és Bakonyi Tibor a megye többi városának építészettörténetének legújabb korába próbált bennünket beavatni. Az AGROBER, a SZÖVTERV, az OTP megyei igazgatósága és az SZMMV is jól hasznosítható adatsorokat juttatott el szerkesztőségünkbe. Kapunk információkat, az állami gazdaságoktól és másoktól is.

A legfőbb gond — talán ennyit már kiderült — az volt, miként szelektáljunk. Néha puhára főtt a fejem egy-egy oldal összeállításakor s különösen a sorozat vége felé volt ez így. Talán ezzel is magyarázható, (bár melegségnek tudom, nem használható fel), hogy kétszer is jelentettünk meg huszonegyes sorozással oldalösszeállítást, és Algyőre telepítettük a mindszenti Róna vendéglőt.

Amikor epilógust írt, lehetőleg legyen objektív az ember. Jó szándékkal, s óriási nekibuzdulással fogtunk hozzá ehhez a sorozathoz, de a lehetetlen nem sikerülhetett nekünk sem. Egy-egy tervező vállalat több ezer tervet készített évente... Vasárnapként meg tudunk jelentetni hatot-nyolcat.

És túl sok adatunk is volt. Döntő többségüket nem adhattuk közre a hely szűkös volta miatt. Maradt a „zanzásítás” kényszere. Egyedül a új szegedi híd és a partfal története meg-

ért volna több misét. A mostanit megelőző öt éves tervben annyi minden létesült, hogy képtelenségnek bizonyult megmutatni. Válogattunk hát. Reméljük azért, hogy mindezt, ha szubjektíven is, de nem sok tévedéssel csináltuk.

Kezdetben nagyon sokat, később igaz már kevesebbet, de dolgoztam ezért a sorozatért a két fotós kollégával. Mit is tagadjam, hogy kicsit fájo szívvel búcsúzom most tőle. Szívemhez nőtt, s mi több, készítése során újra tanulhattam Szeged és Csongrád megye felszabadulása óta íródott történelmét. Játshattam is közben; emlékekkel és nosztalgiákkal.

Am ami elkezdődik be kell hogy fejeződjék. Nincsenek örökéletű sorozatok, csak az élet örök, amit tükrözni próbálnak a lap hasábjai. Az élet viszont folytatódik, és Évről évre... Csak minap volt, hogy felavatuk az új gyógyszerári központ épületét; készül a MÉVI megyei székháza a szegedi Bécsi körúton, nemsokára tető alá kerül a könyvtár-levéltár a Dóm téren, toronydaruk uralják át Északi városrész és Rókus légtérét, betonművesek dolgoznak a víztoronyon; nemsokára végigjöhét az első villanymozdony a Budapest-Szegeddel összekötő vasútvonalon...

Nem sorolom tovább.

Sokat vitakoztunk munka közben ezen a sorozaton; szerettük volna hétről hétre színvonalasabbá tenni; úgy érezzük, ez többnyire sikerült is, de főként nem a mi érdemünkből; az épületek lettek egyre többek, s lettek egyre szebbek. A hozzájuk fűzhető adatok pedig dinamikus fejlődésről árulkodtak az olvasónak.

Mit lehet summázatként megállapítani?

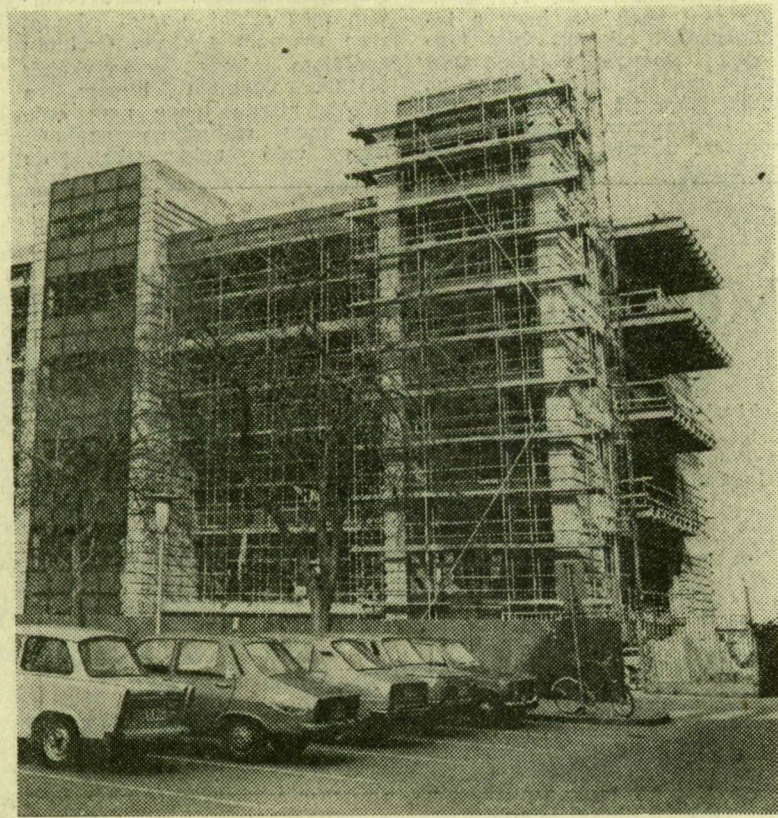
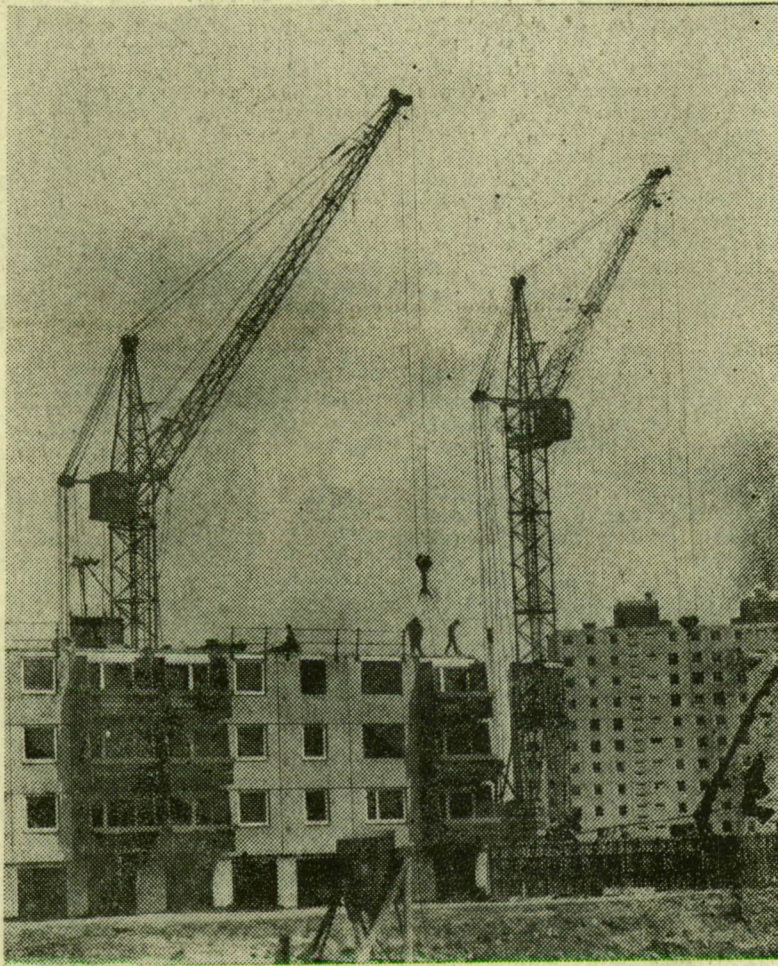
Mielőtt ennek az utolsó utáni résznek, azaz az epilógusnak az összeállításához hozzáfogtam volna, végiglapoztam a DM vasárnapi példányait sorozatunk kezdete, 1981. október 11-e óta. Kicsit magam is meghökkenem. Rá kellett jönnöm, hogy Szeged történelmi Belvárosának kivételével, amely az árvíz után jött létre a múlt század végén, szinte minden az elmúlt huszonöt esztendőben épült ami fontos.

Önök, az olvasók, néhány nap múltán bizonyára azt gondolják: volt egyszer egy sorozat a Dél-magyarban láttuk. Nekünk, a készítőinek persze mást is jelent ez a mindössze harminc és fél újságoldal. Kicsit azt érezzük, amit Önök az olvasók érezhettek akkor, amikor mindazt létrehozták; a gyárakat és lakóházakat, utakat és hidakat.

Szeretjük ezt a megyét és a várost. Kimondjuk bátran, — bár újabban kevésbé divat a lelkesedés — büszkéek lehetünk arra, amit építettünk.

És folyt. köv. és folyamatosan. Évről évre...

PETRI FERENC

Benke László

Visszfény

Talán a szél sóhajtott, talán csak a szellő borzolta föl a vadzabot. Ezüstösen villant a zöld s a lét visszfényeként egy halk hegedűszó fájdalomában világgá bújdosott. Ennyi volt s ennyi lesz csak: eső és fanyar porszag, keserű fűzizegés.

Könyv az ifjúságról

Haladó ifjúsági mozgalmak Csongrád megyében

Az ember egyszer csak keresni kezdi magát a nagy történelemben. Minden generációnak megadatik tán ez a szituáció és ez az izgalom, de lázas korszakokban, lehet, nem is egyszer. Van néhány nemzedéke e századnak, amely ilven szempontból kivételezett: 1919 húszévesei: 1945 felserdülő korosztályai: 1956 társadalmi derékhadai. Ezek a nemzedékek olyan nemzeti sorsfordulóknak voltak kovácsai, hősei, szenvedői vagy tanúi, amilyenek nem ismétlődnek meg sohasem.

Egy könyv olvasgatása, böngészése közben jut eszembe ez a sekélyes gondolatmenet, aminek mégis van egy emberileg mély pontja: nevezetesen az, hogy valami meghatározó és elmondhatatlan dolog azért összefutni a nagy történelmivel. Ismertem ezt is: barátom ez is — nicsak, ez meg itt a képen éppen a feleségem.

Ilyen munka forgatásával vagyok elfoglalva mostanában. Politikai vagy történelmi munka, meg nem mondom. A címe után még unalmasnak is lehetne mondani: Haladó ifjúsági mozgalmak Csongrád megyében. Kiadta a KISZ, éppen megalakulása 25. évfordulójának tiszteletül. S olvashatok benne tudományos értékű tanulmányokat éppúgv, mint izgalmas dokumentumokat vagy személyes melegségű visszaemlékezéseket. A műfaji keveredtség azonban most egyáltalán nem zavar. Mert egy örök korosztályról, a mindenkor ifjúságról van benne szó szüntelenül. Lehet, hogy nem illik, s tán még meg is nehezelt érte szerkesztő és kiadó, tudományos munkatárs és testületi méltóság; annyi kedvességet, eredetiséget, bocsássák meg a kifejezést, helyenként bánt tallok ebben a vaskos kötetben, hogy végre is csak elfogult szeretettel tudok róla beszélni. Vezem csak azt: ilyen gyöngye fotóanyagot ilyen mennyiségben könyvben talán még sosem láttam. Életlen, homályos, rosszul vagy sehogysem komponált képek tömege piromodik riporter mester munkák mellett — és most nem fái. Mert a fotók elbeszélnek valamit történelmi pillanatokról. Az ifjúmunkások közül volt valakinek egy rossz kis gépe, csekély hozzáértése, és lefényképezte, amit látott, ott, ahová akkor küldetése volt.

Száz meg száz, ezer meg ezer ember találja meg magát ebben a könyvben, s ahogy leelőször gondoltam: a történelemben. Mert már história a szocialista ifjúság századeleji szegedi szervekedése, meg a Szegedi Fiatalok Művészeti Kollégiuma: lassan élő tanúja nem lesz a KIMSZ történelmi megpróbáltatásainak — de itt még eleven szó idézi eze-

ket az idöket, miként 1945 máj 1956 ifjúságának nagy próbáit és az ifjúsági mozgalom rákövetkező 25 esztendejét, amit lassanként ugyancsak históriává öregszik.

Lehetne mondani: kapkodás... Hogy jön össze mindez egy könyvbe, hatalmas hézagokkal, különböző műfajokban. Lehetne, ha nem volna hozzá az a nyíltan is terjesztett elhatározás, hogy a megyei ifjúsági mozgalmak e századi története e sokféleségből és e zavart sokszínűségből adja majd ki teljes igényű anyagát, folyamatosan.

Tudományos kutatások eredményei, pontos és jelentős dokumentumok, nagyvív visszatekintések, jelentéktelen, de igen is jellemző apróságok regényes érdekességben társulnak össze ebben a könyvben, s nem lehet eléggé méltánvolni a szerkesztő bátorságát, amivel vállalta a rendszerező elmék olyan jogos vádját,

hogy időnként füttyül a kronológiai rendre vagy elhanyagolja a jegyzetapparátust, máskor meg kifejezetten „akadémikus”.

Pár egyéni munkáról vagy különösen érdekes fejezetről is szeretnék szólni.

Szinte izgalmas olvasmány a Buday György-témakör (Lengyel András, Tandí Lajos), a Szegedi egyetemi színjátszás 1941-ben (Székely Lajos), a szegedi NÉKOSZ (Vályi Szusza), a KISZ zászlóvontása Szegeden (Sipos Géza) témájú tanulmány. Az ifjúságtörténeti kutatást több kiváló tanulmány reprezentálja (Lénárt Béla, Bárány Ferenc, Hegyi András, Tóth Ferenc, Nagu István).

Hegyi András szerkesztő bátorságát nem győzöm eléggé mondogatni, aki tudományos munkássága közben fölvállalt egy ilyen egyes összetételű munkát. Bizonyára az az izgalom csigázta föl, hogy maga is érzékelté közben: mindig utólag derülnek ki hétköznapi helytállásokból, de még tudatos és tervezett mozgalmakból, akciókból is, hogy történelmi magaslatra jutnak.

Idén ez a második könyv, amely az ifjúság számára — itt Csongrád megyében különösen! — érdekes lehet. Komócsin Zoltán életútjának feldolgozása mellett másik jelentős mozgalomtörténeti munka, s jó tudni, hogy az ifjúságkutatás folyik... Semmiféle teljesség nem kérhető tehát számon e kötetből, hiszen folyamatosan áll majd egybe a megyei ifjúsági mozgalom e századi históriája.

SZ. SIMON ISTVÁN